HOMO DIGITALIS ȘI NOILE PROVOCĂRI PENTRU SECURITATEA UMANĂ

HOMO DIGITALIS AND NEW CHALLENGES FOR HUMAN SECURITY

Iulia BULEA
ORCID ID: 0009-0006-7723-9169
Email: iulia.bulea@ulbsibiu.ro
Universitatea „Lucian Blaga" Sibiu, România

CZU: 342.7:004.8 **DOI:**https://doi.org/10.59295/ssdoed2025.51

Abstract: *The rapid technological evolution and the integration of digitalization into all aspects of human life have given rise to a new concept, Homo Digitalis, an individual defined by constant interaction with technology. Like all major transformations, this change comes with both advantages and disadvantages and extends beyond traditional security concerns, addressing individual rights, dignity, and prosperity in a digital environment. Fundamental rights, such as privacy and freedom of expression, are being challenged by practices like mass surveillance and algorithmic discrimination. The solutions, of course, require a multidisciplinary approach, but the first step is digital education and raising public awareness about the risks they face and how to adapt to this new reality.*

Keywords: *digitalization, artificial intelligence, human security, technology.*

Rezumat: *Evoluția tehnologică rapidă și integrarea digitalizării în toate aspectele vieții umane au dat naștere unui nou concept, Homo Digitalis, un individ definit prin interacțiunea constantă cu tehnologia. La fel ca toate transformările majore, această schimbare vine atât cu avantaje, cât și cu dezavantaje și se extinde dincolo de preocupările tradiționale de securitate, abordând drepturile individuale, demnitatea și prosperitatea într-un mediu digital. Drepturile fundamentale, cum ar fi viața privată și libertatea de exprimare, sunt contestate de practici precum supravegherea în masă și discriminarea algoritmică. Soluțiile necesită, desigur, o abordare multidisciplinară, dar primul pas este educația digitală și creșterea gradului de conștientizare a publicului cu privire la riscurile cu care se confruntă și la modul de adaptare la această nouă realitate.*

Cuvinte-cheie*: digitalizare, inteligență artificială, securitate umană, tehnologie.*

Tehnologia digitală a devenit parte din viaţa noastră. O parte însemnată. Fără a intra în detalii cu privire la ce mai înseamnă efectiv democraţia în ziua de astăzi, căci nu face obiectul studiului de faţă, o serie considerabilă de termeni necesitând redefinire pentru a se adecva la realitatea curentă, punctăm faptul că nu mai există societate democratică în care inteligenţa artificială să nu aibă o poziţie bine integrată, însă nu la fel de riguros conştientizată. Că este inteligenţă sau nu, că este artificială sau nu, s-a discutat şi se discută în diverse medii şi cu felurite rezoluţii. Şi în acest caz optăm să nu ne aplecăm studiul pe aspecte atât de detaliate, alegând să utilizăm noţiunile astfel cum sunt percepute în cotidian. Drept urmare, teza de faţă se concentrează pe explorarea dimensiunilor legate de influenţa pe care digitalizarea şi inteligenţa artificială le au asupra oamenilor, sens în care ne interesează în ce măsură, la rândul lor, Homo Digitalis şi noile tehnologii afectează securitatea umană. Mai mult decât atât, vom afla cum arată securitatea umană în era digitală şi cum toate aceste enitităţi se adaptează una la alta. Nu în ultimul rând, punctăm faptul că vom încerca o abordare pluridisciplinară, prin consultarea mai multor opinii din doctrină, fără a avea pretenţia de a susţine că acestă lucrare tratează subiectul în integralitatea lui. Rareori o problemă poate fi examinată în totalitate într-un material ştiinţific. În cel mai bun caz, acest lucru se poate întâmpla doar după ce fenomenul încetează a mai produce efecte. Deoarece implică multiple arii de cercetare, este în continuă evoluție și produce consecințe extinse, o analiză completă, detaliată și obiectivă asupra modului în care digitalizarea, megadatele, tehnologia informației, deep tech, algoritmii, IoT, IoMT și inteligența artificială afectează siguranța umană este dificil de realizat.

În acest context, articolul își propune să aducă o contribuție la înțelegerea procesului dinamic dintre avansul tehnologic și impactul său asupra societății contemporane, prin evidențierea unor aspecte semnificative care pot fi observate în prezent. O atenție specială va fi acordată modului în care Homo Digitalis, individul profund influențat de tehnologie, redefinește conceptele de libertate, intimitate și securitate, adaptându-se în același timp provocărilor aduse de era digitală. Pe măsură ce aceste platforme continuă să evolueze, interdependența dintre Homo Digitalis și sistemele imersive devine din ce în ce mai profundă, ridicând întrebări etice și juridice de mare actualitate. Care sunt limitele autonomiei mașinilor? Cum ar trebui reglementate aceste tehnologii pentru a preveni abuzurile, dar fără a le încetini progresul? Aceste întrebări sunt de o maximă importanță și reprezintă puncte de reflecție pentru prezen-

tul studiu. Mai mult, lucrarea va aborda implicațiile geopolitice ale digitalizării și ale inteligenței artificiale, având în vedere competiția globală pentru dominația tehnologică. Într-o lume în care tehnologia este văzută tot mai mult ca un instrument de putere și influență, securitatea umană nu poate fi separată de securitatea cibernetică și de stabilitatea globală.

Prin urmare, deși nu putem aspira la o evaluare completă a tuturor acestor aspecte, sperăm să furnizăm un cadru de referință util pentru înțelegerea unor fenomene interconectate. Astfel, lucrarea invită la continuarea dezbaterii și la aprofundarea cercetărilor într-un domeniu aflat în continuă transformare, a cărui semnificație pentru viitorul umanității nu poate fi subestimată.

Evoluţia identităţii umane în era digitală

Homo Neanderthalensis a dispărut din scena evoluției, incapabil să țină pasul cu ascensiunea Homo Sapiens. Fie că nu a reușit să se acomodeze rapid schimbărilor climatice, fie că Sapiens a acaparat complet resursele disponibile, lipsindu-l de orice șansă de supraviețuire, dispariția lui rămâne un avertisment pentru noi, oamenii moderni. Istoria ne arată că nicio specie nu este eternă. Într-un moment sau altul, și noi vom fi înlocuiți de o formă de viață mai performantă. Ce face această perspectivă interesantă este faptul că, spre deosebire de alte specii, putem intui cine ar putea fi succesorul nostru: o versiune digitalizată a genului Homo. Pe măsură ce tehnologia ne modelează viața, multe dintre activitățile noastre – fie că vorbim despre muncă, interacțiuni sau chiar existența cotidiană – se mută în spațiul virtual. În anumite cazuri, acest proces devine atât de avansat încât aproape tot ceea ce facem începe să depindă exclusiv de ecosistemul digital. Această tranziție inevitabilă indică direcția în care ne îndreptăm: o lume în care Homo Sapiens lasă loc unui succesor definit nu de înţelepciunea imanentă, ci de o nouă formă de inteligență emergentă, care transcende limitele impuse de evoluția naturală. [1, p. 10] Această inteligență redefinește însăși condiția umană, adaptând Homo Digitalis la o existență dependentă de fluxuri de date și de o infrastructură energetică sofisticată. Spre deosebire de generațiile anterioare, Homo Digitalis gândește și acționează prin prisma tehnologiilor care îi extind capacitățile mentale și fizice, permițând soluționarea problemelor cu o viteză și o precizie nemaiîntâlnite. În loc să se adapteze pasiv mediului, această formă de viață transformă mediul înconjurător într-un habitat optimizat pentru nevoile sale digitale. Devenind o instanță decizională centrală, Homo Digitalis gestionează complexitatea unei lumi interdependente, utilizând logica asistată de tehnologie și accesul instantaneu la informație drept instrumentele sale principale.

În această paradigmă, conexiunile și rețelele devin o extensie a ființei umane, iar eficiența lor depășește limitele naturale ale biologiei. Totuși, această evoluție ridică întrebări profunde despre autenticitatea emoțiilor și alegerilor într-o existență tot mai mediată digital. Deciziile sunt influențate masiv de algoritmi și procese automate, reducând rolul moralității tradiționale în favoarea unor logici pragmatice și optimizări bazate pe megadate. Această tranziție nu marchează dispariția umanității, ci o transformare inevitabilă, în care Homo Digitalis înlocuiește Homo Sapiens, conturând o lume în care tehnologia nu este doar un instrument, ci un mediu în care viața însăși este reconfigurată. Totuși, unele aspecte ale acestui proces rămân profund abstruse, provocând gândirea critică și necesitatea unor modele de înțelegere.

Declinul constant al libertății de comunicare și de exprimare este tot mai evident, după cum relevă numeroasele rapoarte întocmite de organizațiile internaționale. În fața avântului necontenit de informații, independența gândirii și autonomia morală sunt subminate, iar dreptul la opinie și liberă exprimare aproape că a dispărut din dezbaterea publică, chiar dacă abuzurile asupra acestor drepturi – de la manipulare și discriminare până la reducerea persoanelor la simple obiecte – sunt tot mai frecvente. Societatea actuală s-a transformat într-un labirint de criptologie și dependență sistemică, în care existența umană este convertită în date, gestionate și analizate de algoritmi. Inteligența artificială și procesele de învățare automată devin unelte fundamentale în cuantificarea și consolidarea puterii, redefinind structurile de influență și control. [2, p. 10] Accesul universal la informație a devenit o capcană subtilă, creând iluzia unui control individual care, în realitate, este iluzoriu. În spatele unui ecran aparent neutru, agenții de influență construiesc narațiuni care distorsionează percepția realității pentru mase. Sub pretextul protecției utilizatorilor, noile mecanisme de cenzură îngustează treptat spațiul pentru dialog autentic. Lipsa capacității de a discerne între informația reală și cea fabricată generează o alienare colectivă, în timp ce indivizii devin fragmentați în identități digitale greu de reconciliat cu propria experiență umană. Algoritmii devin arhitecți ai adevărului, transformând această noțiune într-un concept flexibil, supus manipulării. Sistemele automate de monitorizare impun conformare tăcută, reducând dezbaterea liberă la un simulacru, iar cultura digitală încurajează superficialitatea, sacrificând reflecția profundă. Drept urmare, privilegiul comunicării globale se transformă într-un instrument de monitorizare sub pretextul libertății nelimitate. Această dinamică relevă și

o dimensiune endogenă a manipulării, prin care factorii interni societății — algoritmi, platforme tehnologice și mecanisme politice — contribuie activ la modelarea percepțiilor colective. Astfel, societatea riscă să elimine complet ideea de gândire critică, reducând ființele umane la rolul de consumatori pasivi, cu tot mai puțin spațiu pentru autonomia morală și independența gândirii. Nu putem să nu menționăm și exemplificăm cu recentele alegeri prezidențiale din România, în care mecanismele de influență digitală au jucat un rol esențial. Platformele sociale au fost inundate de mesaje personalizate, concepute pe baza profilurilor comportamentale ale utilizatorilor, reușind să direcționeze atenția către anumite discursuri favorabile unor candidați, în timp ce alte opinii au fost marginalizate sau chiar suprimate. Această intervenție subtilă în procesul democratic a ilustrat cum algoritmii și tehnologiile predictive pot influența opiunile unui număr semnificativ de alegători, subminând astfel principiul fundamental al unei decizii informate și libere. Această situație scoate la lumină modul în care platformele digitale intervin în procesele democratice, orientând preferințele individuale prin mesaje bine țintite. De exemplu, simulările comportamentale bazate pe analiza preferințelor utilizatorilor au fost utilizate pentru a manipula opiniile în contexte electorale, amplificând polarizarea socială. Pe măsură ce aceste strategii devin mai sofisticate, controlul discret asupra fluxurilor de informație subminează încrederea publicului în structurile tradiționale de comunicare și în valorile fundamentale ale democrației.

Deși diferențele economice și sociale s-au amplificat dramatic în ultimele decenii, perioadă în care numeroși angajați au fost marginalizați, iar dinamica productivității nu i-a sprijinit, avem totuşi motive întemeiate să ne păstrăm optimismul. Știința a progresat spectaculos, iar domeniul în care poate fi construită o prosperitate larg răspândită, pe baza acestor descoperiri, este considerabil – cu condiția să orientăm procesul de dezvoltare pe coordonatele potrivite. Cei care cred în potențialul tehnologic au dreptate într-un sens: inovațiile digitale au transformat în mod radical modul în care avansăm științific. Întreaga cunoaștere umană este acum accesibilă la un simplu clic. Cercetătorii se bucură de instrumente extraordinare, de la microscoape ce explorează atomii la dispozitive de imagistică medicală avansată. De asemenea, dispun de o capacitate de procesare a datelor inimaginabilă acum trei decenii. [3, pp. 39-40] Într-o lume digitalizată, transformarea accelerată a tehnologiei redefinește nu doar modul în care lucrăm, ci și esența identității umane. Digitalizarea a facilitat integrarea globală, oferind acces nelimitat la cunoaștere, dar

a adus cu sine și vulnerabilități semnificative legate de securitatea personală și protecția datelor. În acest context, Homo Digitalis traversează o tranziție profundă, în care granițele dintre real și virtual devin tot mai neclare, iar protecția confidențialității devine o prioritate.

Într-un mod similar cu povestea golemului, care a fost creat pentru a servi dar a ajuns să scape de sub control, inteligența artificială devine un instrument de o putere imensă, dar cu potențialul de a genera riscuri majore dacă nu este gestionată etic și responsabil. Homo Digitalis, la fel ca rabinul creator al golemului, devine simultan autor și dependent de tehnologia pe care o dezvoltă, redefinindu-și rolul în fața unor entități algoritmice care pot învăța, lua decizii și chiar modela realitatea. În această paralelă, relația dintre creator și creație capătă noi dimensiuni, unde provocările etice se amplifică, iar limitele puterii tehnologice trebuie constant reexaminate. Dezvoltarea formelor de educație digitală este esențială pentru pregătirea generațiilor viitoare, într-o lume unde competențele tehnologice devin indispensabile. În același timp, societatea trebuie să își reevalueze prioritățile pentru a echilibra inovația tehnologică cu nevoile emoționale și sociale ale indivizilor. Apariția comunităților virtuale redefinește interacțiunile umane, valorificând legăturile digitale în detrimentul celor tradiționale.

Confidențialitatea online este una dintre cele mai importante mize în protecția drepturilor omului. Dezbaterile despre supraveghere și securitatea informațională conturează viitorul relației dintre cetățeni și tehnologie. Într-o lume hiperconectată, trebuie să ne asigurăm că inovațiile sunt folosite pentru a sprijini securitatea colectivă și nu pentru a o amenința. Doar printr-un echilibru între progres și responsabilitate putem construi o societate care să îmbrățișeze provocările erei digitale fără a pierde din vedere valorile fundamentale ale umanității.

Redefinirea protecției umane în era competiției tehnologice globale

Având în vedere progresele tehnologice accelerate, utilizarea sistemelor de calcul avansat în sfera militară și securitate a devenit un punct central al strategiilor marilor puteri. Statele investesc resurse considerabile în dezvoltarea aplicațiilor bazate pe tehnologii inteligente, consolidându-și astfel poziția strategică în raport cu națiunile care ignoră acest domeniu. Această tendință redefinește în mod semnificativ conceptele de apărare și siguranță umană, punând accent pe noile provocări aduse de era digitală, unde amenințările depășesc sfera fizică. Transformările înregistrate în domeniul securității naționale sunt strâns legate de adaptarea serviciilor de informații la realitățile moderne, caracterizate de o

explozie a cantității și diversității datelor. Pentru a face față acestor provocări, integrarea unor sisteme tehnologice performante a devenit indispensabilă. Algoritmii avansați sunt utilizați pentru a accelera analiza informațiilor, a crește precizia proceselor și a permite o reacție rapidă la amenințări. Prin intermediul tehnologiilor de procesare a datelor și a învățării automate, aceste soluții moderne oferă agențiilor de informații un avantaj semnificativ, permițându-le să anticipeze mai eficient riscurile și să își optimizeze operațiunile.

Aceste progrese nu sunt o noutate. Încă din timpul Războiului Rece, soluțiile tehnologice avansate au fost utilizate pentru traduceri automate și alte procese analitice care au stat la baza tehnicilor moderne de prelucrare a limbajului natural. Ulterior, utilizarea imaginilor din satelit și analiza datelor pentru identificarea potențialilor amenințători au devenit exemple evidente ale puterii acestor sisteme digitale. Astăzi, evoluțiile au dus la integrarea tehnologiilor automatizate în strategii de luptă, așa cum demonstrează programele precum Proiectul Maven al armatei americane, care folosește algoritmi pentru a identifica ținte în zone de conflict precum Irak și Siria. Confruntările recente au arătat modul în care inovațiile tehnologice pot influența în mod direct tacticile militare. În războiul din Ucraina, soluțiile de recunoaștere facială sunt utilizate pentru a identifica combatanți și victime, în timp ce dronele autonome, ghidate de modele algoritmice avansate, efectuează misiuni complexe. În același timp, Rusia se bazează pe analize predictive și coordonare digitală pentru acțiunile pe câmpul de luptă. Aceste exemple subliniază importanța tehnologiilor avansate în conflictele moderne, transformându-le într-un instrument indispensabil pentru apărarea națională. Cursa înarmării tehnologice a dus însă la preocupări globale legate de utilizarea roboților în războaie. Se fac eforturi internaționale pentru a reglementa utilizarea acestor tehnologii, inclusiv apeluri adresate Națiunilor Unite pentru interzicerea armelor autonome letale. Aceste inițiative evidențiază necesitatea stabilirii unor norme care să prevină abuzurile și să asigure o utilizare responsabilă a inteligenței artificiale în scopuri militare. [4, pp. 3-10] Pe măsură ce tehnologia avansează, şi conceptul de securitate umană suferă modificări, incluzând nu doar protecția fizică, ci și apărarea împotriva amenințărilor digitale și a manipulării informațiilor. Homo Digitalis, individul profund conectat la noile tehnologii, este expus unor riscuri fără precedent, de la breșe de securitate cibernetică până la impactul automatizării militare.

În perioada dintre 1945 și 1989, progresul economic și securitatea națională erau abordate ca două domenii distincte, atât în teorie, cât și în aplicare. Totuși, schimbările majore din ordinea globală și apariția unor noi pericole au determinat unificarea acestor domenii, demonstrând interdependența lor tot mai mare. Astfel, tehnologii precum inteligența artificială, au început să afecteze siguranța umană. Dezvoltarea tinde să lase unele comunități expuse în fața schimbărilor rapide, fără mecanisme de protecție adecvate. Securitatea umană, în schimb, reprezintă un cadru menit să asigure protecția celor mai expuși pericolelor. Spre deosebire de dezvoltarea umană, care se concentrează pe îmbunătățirea condițiilor generale de viață, securitatea umană răspunde direct nevoilor urgente și oferă soluții pentru situațiile critice. În acest sens, securitatea umană devine nu doar un sprijin pentru continuitatea dezvoltării, ci și o garanție a stabilității în fața riscurilor imediate.

În timp ce conceptul de dezvoltare umană include o paletă largă de aspirații și oportunități ce pot fi urmărite, securitatea umană acordă prioritate aspectelor fundamentale: supraviețuirea, traiul zilnic și demnitatea. Cele două concepte sunt centrate pe individ, dar diferă prin abordare. Dacă dezvoltarea umană poate justifica uneori sacrificarea intereselor individuale pentru binele colectiv, securitatea umană pune accent pe protecția persoanei, tratând nevoile acesteia ca fiind de neînlocuit. Avansul tehnologic, în special în domeniul inteligenței artificiale, influențează puternic aceste relații. Sistemele automate, capabile să analizeze cantități masive de date, transformă modul în care resursele sunt gestionate și riscurile anticipate. Deși astfel de tehnologii pot contribui la o mai bună planificare și la prevenirea crizelor, ele ridică și probleme legate de confidențialitate, control și încălcarea intimității. [5, pp. 80-83] Un exemplu relevant este aplicarea inteligenței artificiale în securitatea cibernetică. Aceste sisteme pot fi utilizate pentru a identifica și preveni amenințările digitale, dar pot deveni, de asemenea, instrumente folosite pentru atacuri, compromițând infrastructuri esențiale. În lipsa unor măsuri de reglementare clare, utilizarea acestor tehnologii poate avea consecințe semnificative atât asupra indivizilor, cât și asupra societăților. La nivel internaţional, competiția tehnologică schimbă balanța de putere. Statele care dețin supremația în dezvoltarea și aplicarea inteligenței artificiale obțin un avantaj strategic considerabil, ceea ce amplifică diferențele dintre țări. Acest dezechilibru crește tensiunile geopolitice și subliniază necesitatea unei securități umane care să răspundă atât provocărilor individuale, cât și celor sistemice. De asemenea, tehnologia aduce opor-

tunități de reducere a decalajelor sociale și de facilitare a accesului la resurse esențiale. Dacă este folosită în mod responsabil, inteligența artificială poate sprijini inițiativele de dezvoltare, oferind soluții pentru sărăcie și educație. Cu toate acestea, distribuția inegală a avantajelor riscă să adâncească diviziunile deja existente, subminând eforturile de a crea o structură socială echilibrată.

Un ultim aspect important pe care îl punctăm aici îl constituie modul în care aceste tehnologii afectează libertatea individuală. Deciziile automate, implementate în diverse domenii, influențează semnificativ alegerile și comportamentele umane, punând în pericol egalitatea de șanse. Securitatea umană devine, astfel, o barieră împotriva abuzurilor tehnologice, promovând utilizarea inteligenței artificiale într-un mod care respectă drepturile fundamentale.

Geopolitica progresului tehnologic și consecințele asupra securității umane

Domeniile care resimt cel mai puternic impact al încălcării drepturilor fundamentale prin utilizarea noilor tehnologii digitale avansate sunt diverse și complexe, afectând multiple dimensiuni ale vieții umane. Sistemele de procesare avansată, capabile să stocheze și să analizeze cantități uriașe de date personale, ridică semne de întrebare asupra păstrării intimității individuale. Astfel de informații sensibile devin vulnerabile în fața accesului neautorizat sau a exploatării neetice, periclitând profund dreptul oamenilor la viață privată.

Un alt aspect delicat este reprezentat de imparțialitatea algoritmică. Modelele automatizate pot reflecta și amplifica dezechilibrele deja existente în societate, conducând la situații în care grupuri defavorizate – precum minoritățile sau femeile – devin victime ale prejudecăților integrate în procese decizionale, fie în recrutare, fie în accesul la împrumuturi sau în sistemele judiciare. În loc să aducă progres, tehnologiile avansate riscă să întărească inechitățile, transformându-se dintr-un instrument al echității într-un factor de segregare. În ceea ce privește supravegherea extinsă, dezvoltările tehnologice precum recunoașterea facială sau urmărirea online ridică întrebări serioase despre granița dintre siguranță și libertate. Implementarea acestor sisteme poate genera o monitorizare omniprezentă, eliminând spațiul personal și libertatea de mișcare, reducând astfel autonomia individului în fața unei puteri tehnologice necontrolate. În plus, riscurile asupra infrastructurii digitale și asupra siguranței cibernetice devin tot mai evidente. Instrumentele automatizate pot fi utilizate atât pentru a preveni, cât și pentru a facilita

atacuri informatice de amploare, compromițând atât securitatea datelor personale, cât și stabilitatea unor infrastructuri esențiale pentru societate. Astfel de vulnerabilități subminează dreptul la siguranță și pot avea consecințe deosebit de grave.

Drepturile fundamentale legate de egalitate și nediscriminare sunt și ele afectate, întrucât deciziile influențate de tehnologiile automatizate pot genera rezultate părtinitoare, limitând accesul la şanse egale. Fie că este vorba de accesul la servicii publice, piața muncii sau educație, aceste discrepanţe pot deveni o barieră în calea coeziunii sociale și a progresului comunitar. Un domeniu sensibil este cel al libertății de exprimare. Mecanismele automate de moderare și control al conținutului digital au un impact major asupra dialogului public, determinând restrângerea dezbaterilor și înlocuirea acestora cu forme de cenzură greu de contestat. Această transformare limitează accesul la o pluralitate de perspective, reducând diversitatea ideilor disponibile în spațiul public. Pe lângă acestea, drepturile angajaților sunt supuse unei presiuni continue din cauza automatizării. Înlocuirea resursei umane tradiționale cu soluții automatizate poate duce la pierderi masive de locuri de muncă, reducând stabilitatea economică a multor familii. Totodată, condițiile de muncă devin tot mai precare pentru cei care rămân în sistem, fiind forțați să accepte cerințe impuse de noile tehnologii. Nu în ultimul rând, copiii sunt expuși în mod special riscurilor asociate noilor sisteme digitale. De la influența deciziilor automatizate asupra educației până la fenomenul hărțuirii în mediul online, tinerii devin victime ale unui spaţiu cibernetic care nu le asigură întotdeauna protecția necesară pentru o dezvoltare armonioasă. [6, pp. 76-77]

Pe măsură ce societatea se îndreaptă către un viitor dominat de Homo Digitalis, provocările aduse de aceste instrumente avansate asupra securității umane trebuie gestionate cu atenție. Fiecare dintre aceste domenii reprezintă o piesă esențială într-un puzzle complicat, în care tehnologia poate deveni fie un aliat al progresului, fie un catalizator al punctelor slabe ale societăţii. Prin măsuri legislative clare, educație adaptată și o responsabilitate etică mai profundă, aceste riscuri vor fi transformate în oportunități pentru o evoluție echilibrată. Transformările tehnologice și științifice au deschis calea pentru utilizări contradictorii ale descoperirilor inovatoare, ilustrând ambivalența expansiunii în raport cu impactul asupra umanității. Dinamita, de exemplu, a fost utilizată atât în crearea unor arme devastatoare, cât și în facilitarea lucrărilor de infrastructură care au contribuit la creșterea confortului și a calității vieții. Totuși, fiecare pas înainte aduce adesea și consecințe negative. Dezvoltarea hidro-

centralelor masive, construirea drumurilor în regiuni izolate sau exploatarea intensivă a resurselor naturale au îmbunătățit condițiile de trai în multe regiuni, dar, în paralel, au generat distrugeri ecologice severe, cu efecte de lungă durată asupra întregii planete.

În era modernă, invențiile precum energia nucleară, tehnologiile spațiale și rețelele macro de comunicare au modelat profund geopolitica. Pe de o parte, acestea oferă instrumente pentru îmbunătățirea vieții umane, cum ar fi accesul mai rapid la informație, energia curată și expansiunea cunoașterii despre univers. Pe de altă parte, aceleași descoperiri sunt folosite pentru a consolida dominația unor puteri, amplificând tensiunile internaționale. Un exemplu elocvent este tehnologia nucleară, care a fost exploatată atât pentru generarea de energie, cât și pentru dezvoltarea arsenalelor militare. În timp ce unele state utilizează această tehnologie pentru a-și reduce dependența de resursele fosile, neregenerabile, altele o văd ca pe un instrument strategic pentru a-și impune influența în scenariul geopolitic global. Odată cu expansiunea acestor tehnologii, echilibrul fragil între progres și securitatea umană este pus constant la încercare.

Internetul, altă creație marcantă a epocii noastre, a transformat profund societățile umane, eliminând granițele tradiționale ale comunicării. Accesul instantaneu la informație a redus decalajele educaționale și economice pentru milioane de oameni. Cu toate acestea, rețelele digitale sunt utilizate, tot mai frecvent, ca instrumente pentru influențarea proceselor democratice, propagarea dezinformării și supravegherea masivă. Puterile mondiale au adoptat strategii sofisticate pentru a controla vortexul de date, generând o eră a conflictelor bazate pe tehnologie. Geopolitica digitală evidențiază aceste tensiuni. Statele care domină piața inovațiilor tehnologice avansate, precum dezvoltarea de algoritmi puternici și a inteligenței automate, obțin un avantaj semnificativ în raport cu cele care nu reușesc să țină pasul. Aceste diferențe tehnologice alimentează o ierarhie a puterii, în care resursele digitale devin la fel de importante precum cele naturale. În același timp, țările mai puțin dezvoltate riscă să fie excluse din beneficiile economiei digitale, accentuând polarizarea dintre Nordul și Sudul global. Un alt aspect al acestei dileme este utilizarea resurselor tehnologice pentru supraveghere și control. În multe regiuni, accesul la date și capacitățile de procesare avansată sunt folosite pentru monitorizarea populației, ceea ce ridică semne de întrebare asupra libertăților fundamentale și asupra autonomiei individuale. Dat fiind faptul că tehnologiile digitale nu mai sunt doar mijloace de proliferare, fiind și instrumente de influență politică, economică și cul-

turală, întrebarea legată de ce înseamnă progresul și cum poate fi el direcționat în beneficiul umanității devine tot mai presantă. Este necesară o dezbatere amplă despre ce ar trebui să presupună un avans tehnologic ce respectă natura umană și garantează viitorul speciei. Viitorul ar trebui să se concentreze nu doar pe accelerarea inovațiilor, ci și pe crearea unui cadru etic care să echilibreze beneficiile aduse de tehnologie cu necesitatea de a proteja mediul și valorile fundamentale ale societății.

Transformarea digitală și avansul tehnologic sunt inevitabile, dar ele trebuie să fie ghidate de politici responsabile și transparente. Securitatea umană, privită prin prisma noilor descoperiri, implică mai mult decât protecția fizică a indivizilor; este vorba despre asigurarea drepturilor fundamentale, păstrarea demnității și crearea unui mediu global care să nu excludă, ci să integreze întreaga diversitate a omenirii. Numai astfel, revoluția tehnico-științifică poate deveni un pilon al progresului durabil, evitând capcanele unei lumi dominată de asimetrii geopolitice și tehnologice. [7, p. 307]

Relevanţă, impact şi perspective

Dacă teoretizarea conceptului de dezvoltare umană a fost o piatră de hotar în înțelegerea modului în care progresul economic trebuie evaluat prin prisma impactului asupra indivizilor și bunăstării lor, securitatea umană adaugă o dimensiune diferită, axată pe identificarea și atenuarea riscurilor care amenință stabilitatea personală și comunitară. Această perspectivă se concentrează nu doar pe sărăcia extremă, ci și pe o serie de pericole care se manifestă în interiorul statelor și care pot destabiliza viața cotidiană a cetățenilor, așa cum subliniază autorii cărţii „Securitatea umană: provocări contemporane”. [8, p. 28] În contextul actual al digitalizării accelerate, influența asupra alegerilor personale este tot mai subtilă și mai persistentă. Lucruri care altădată țineau exclusiv de opţiunea individului sunt acum direcționate de factori externi, dificil de identificat, dar omniprezenți. Influențele virtuale se substituie treptat interacțiunilor fizice, iar deciziile noastre devin tot mai impersonale, ghidate de algoritmi și strategii digitale concepute să favorizeze interese care nu ne aparțin.

Pe măsură ce lumea virtuală câștigă teren, studiile clasice de sociologie și psihologie devin din ce în ce mai inadecvate pentru a explica formele de socializare și comportament uman. Cercetările anterioare s-au axat aproape exclusiv pe aspectele tradiționale ale relațiilor interumane, ignorând modul în care interacțiunile mediate tehnologic schimbă dinamica socială. Acest gol în înțelegerea comportamentului uman este exploatat cu ușurință, permițând manipularea maselor fără ca acestea

să conștientizeze. În acest cadru, libertatea de alegere devine iluzorie, așa cum sugerează și Philip Zimbardo, care menționează că „absorbiți în lumea socială, nu putem evita sugestiile mai mult sau mai puțin subtile sau pregnante din partea celorlalți, care ne influențează în favoarea unei alegeri și în defavoarea alteia.” [9, p. 23] Într-o lume în care toate informațiile se află în buzunarul fiecăruia, devine dificil să discernem între sursele credibile și cele construite pentru a manipula. „Cine mai este preocupat de binele altuia?” devine o întrebare retorică, având în vedere că interacțiunile sunt tot mai puțin orientate către binele colectiv și tot mai mult spre interesele private. Trăind predominant în spațiul virtual, suntem adesea absorbiți într-o realitate prestabilită, creată pentru a servi scopurilor altora, și mai puțin intereselor noastre autentice. În acest context, revenim la ideea necesităţii redefinirii termenului de democraţie, evocată la începutul lucrării de faţă.

Jonah Berger, în cartea sa despre influențele invizibile, afirmă că „99% dintre toate deciziile sunt modelate de alții,” o idee care capătă o relevanță aparte în era Homo Digitalis. Dacă în cazul Homo Sapiens procentul influenței externe era deja considerabil, în cazul omului digital, dominat de algoritmi, această influență devine aproape totală. Lăsându-ne în voia fluxurilor informaționale controlate de alții, pierdem treptat autonomia asupra propriilor idei. Digitalizarea nu influențează doar deciziile individuale, ci și structurile sociale și politice. Într-o lume dominată de tehnologii digitale avansate, controlul asupra lanţurilor dinamice de informație devine o formă de putere. Statele și corporațiile capabile să manipuleze datele și să controleze accesul la ele dețin un avantaj strategic considerabil. Putem afirma fără reţineri că dezechilibrul tehnologic contribuie la o reală redistribuire a puterii globale.

Perspectiva geopolitică în ceea ce priveşte efectele digitalizării asupra securității umane relevă riscuri care depășesc granițele naționale. Supravegherea masivă, utilizarea datelor personale în scopuri comerciale și politice și creșterea dependenței de rețelele digitale generează o expunere fără precedent. Drepturi precum libertatea de exprimare și intimitatea, sunt amenințate de algoritmi care prioritizează profitul și puterea în detrimentul valorilor democratice. Pentru a contracara aceste tendințe, este imperativ să se dezvolte cadre etice și reglementări care să protejeze autonomia individului și securitatea umană. Educația trebuie să joace un rol central în pregătirea cetățenilor pentru a naviga în această lume artificială, oferindu-le instrumentele necesare pentru a identifica şi evita distorsionările și pentru a-și exercita drepturile într-un mod informat.

Referințe:

1. WALSH, T. 2062: lumea creată de inteligenţa artificială, Bucureşti:RAO, 2021. 10 p. ISBN 978-606-006-452-7.
2. RUGHINIŞ, R. Societatea digitală: Stăpâni, cetăţeni sau sclavi?, Bucureşti: Humanitas, 2022. 10 p. ISBN 978-973-50-7738-9.
3. ACEMOGLU, D., JOHNSON, S. Putere şi progres – Lupta noastră din ultimul mileniu pentru tehnologie şi progres, Bucureşti: Publica, 2023. 39-40 pp. ISBN 978-606-722-586-0.
4. SFETCU, N. Inteligenţa artificială în serviciile de informaţii, apărare şi securitate naţională, Bucureşti: MultiMedia Publishing, 2024. 3-10 pp. ISBN 978-606-033-817-8.
5. Coord. NEAG, M. M. Securitatea umană în conflictele şi crizele internaţionale, Bucureşti: Universitatea Naţională de Apărare ”Carol I”, 2010. 80-83 pp. ISBN 978-973-663-876-3
6. DRAGOMIR, A. N. Efectele Inteligenţei Artificiale asupra dreptului la educaţie. In: Statul, securitatea şi drepturile omului în era digitală: Materialele conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale, 14-15 decembrie 2023. Chişinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2024. 76-77 pp. ISBN 978-9975-62-764-1.
7. FICEAC, B. De ce se ucid oamenii, Bucureşti: RAO, 2011. 307 p. ISBN 978-6068-25-522-4.
8. Coord. RĂDUCU, C.-D., ŞTEFANACHI, B. Securitatea umană. Provocări contemporane, Bucureşti: Pro Universitaria, 2015. 28 p. ISBN 978-606-26-0340-3.
9. ZIMBARDO, G. P., LEIPPE, M. R. Psihologia influenţei sociale şi a schimbării de atitudine, Bucureşti: Trei, 2022. 23 p. ISBN 978-606-40-1477-1.
10. AZHAR, A. Exponenţial. Cum să nu fim depăşiţi de progresul rapid al tehnologiei, Bucureşti: Curtea Veche, 2024. ISBN 978-606-44-1604-9.
11. BARICCO, A. The Game. Jocul civilizaţiei digitale, Bucureşti: Humanitas, 2023. ISBN 978-9735-08-049-5.
12. BERGER, J. Influenţă invizibilă: forţele ascunse care modelează comportamentul, Bucureşti: Publica, 2014. ISBN 978-606-722-233-3.
13. CORCHEŞ, H. Plus/minus digitalizare. Available: https://www.dilema.ro/pece-lume-traim/plusminus-digitalizare
14. HARARI, Y. N. Nexus. Scurtă istorie a reţelelor informaţionale din epoca de piatră până la IA. Iaşi: Polirom, 2024. ISBN 978-6303-44-041-5.
15. ISAACSON, W. Inovatorii, Bucureşti: Publica, 2015. ISBN 978-6067-22-022-3.
16. KANWAL, G., AKHTAR, S. Intimitatea. Perspective clinice, culturale, digitale şi de dezvoltare, Bucureşti: Trei, 2021. ISBN 978-606-40-0965-4.
17. KNEUER, M., MILNER H. V. Political Science and Digitalization – Global Per-

spectives, Leverkusen: Barbara Budrich, 2019. ISBN 978-3847-42-332-4.
18. MUNAFÒ, M. Fake news, hateri şi cyberbullying, Bucureşti: Curtea Veche, 2021. ISBN 978-606-44-0974-4.
19. ROBAINA, N. F. Cyberpsihologia. Cum simţim, gândim şi acţionăm în era digitală, Bucureşti: Litera, 2023. ISBN 978-606-33-9236-8.
20. SPITZER, M. Demenţa digitală. Cum ne tulbură mintea noile tehnologii, Bucureşti: Humanitas, 2024. ISBN 978-9735-08-342-7.
21. TURKLE, S. Redescoperirea conversaţiei. Puterea dialogului în epoca digitală, Bucureşti: Humanitas, 2023. ISBN 978-9735-07-807-2.
22. Strategia Naţională în domeniul inteligenţei artificiale 2024-2027, Hotărârea nr. 832/2024 privind aprobarea Strategiei naţionale în domeniul inteligenţei artificiale 2024-2027.
23. https://www.juridice.ro/essentials/8388/unele-consideratii-asupra-conceptului-de-inteligenta-artificiala
24. https://www.intelligenceinfo.org/implementarea-inteligentei-artificiale-in-securitatea-nationala/
25. https://www.europarl.europa.eu/topics/ro/article/20200918STO87404/inteligenta-artificiala-oportunitati-si-pericole
26. https://www.adr.gov.ro/